

اقتصاد آموزش عالی

پیشینه، مفاهیم و کاربردها

تالیف

رابرت توتکوشیان

مایکل پالسن

ترجمه

دکتر وحید مهربانی

استادیار دانشگاه تهران

شماره مسلسل ۱۰۶۹۵

شماره انتشار ۴۳۹۹

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: توتکوشیان، رابرت کوین، ۱۹۶۲-م. 1962
عنوان و نام پدیدآور	: اقتصاد آموزش عالی: پیشینه، مفاهیم و کاربردها/ رابرت توتکوشیان، مایکل پالسن؛ ترجمه وحید مهربانی.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۵۱۸ ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۳۹۹.
شابک	: 978-964-03-0181-4
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: Economics of Higher Education: Background, Concepts, and Applications, 2016. عنوان اصلی:
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۴۸۳-۴۸۵.
عنوان دیگر	: اقتصاد آموزش عالی پیش‌زمینه، مفاهیم و کاربردها.
موضوع	: آموزش عالی و دولت Higher Education and State
موضوع	: آموزش و پرورش و دولت Education and State
موضوع	: آموزش عالی Education, Higher
موضوع	: مالیه عمومی Finance, Public
موضوع	: اقتصاد خرد Microeconomics
شناسه افزوده	: پالسن، مایکل. Paulsen, Michael B
شناسه افزوده	: مهربانی، وحید، ۱۳۵۹- مترجم
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات. University of Tehran. Press
رده‌بندی کنگره	: LC ۱۴۰۰ ۱۷۹
رده‌بندی دیویی	: ۳۷۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۵۴۸۲۳۴

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به‌چاپ رسیده است.)

عنوان: اقتصاد آموزش عالی: پیشینه، مفاهیم و کاربردها
تألیف: رابرت توتکوشیان- مایکل پالسن
ترجمه: دکتر وحید مهربانی
ویرایش ادبی: مؤسسه چکاد
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰
شمارگان: ۱۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مترجم است»

بها: ۱۴۵۰۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرشی مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - تارنما: <http://press.ut.ac.ir>

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Toutkoushian, Robert K. & Michael B. Paulsen (2016), *Economics of Higher Education: Background, Concepts and Applications*, Dordrecht: Springer.

فهرست مطالب

۱	فصل اول - مقدمه
۱۱	فصل دوم - مرور استدلال و اصطلاح‌شناسی اقتصادی
۱۱	چکیده
۱۱	مقدمه
۱۳	پیشینه
۲۲	اقتصاددانان چگونه می‌اندیشند و کار می‌کنند
۲۶	فروض
۳۲	مرور مفاهیم کلیدی اقتصادی
۳۹	ایستای مقایسه‌ای
۴۰	تحلیل نهایی
۴۳	تقاضا، عرضه و بازارهای رقابتی
۴۶	بازارهای آموزش عالی
۴۸	اظهارات پایانی
۴۹	منابع
۵۵	فصل سوم - سرمایه‌گذاری دانشجو در آموزش عالی
۵۵	چکیده
۵۵	مقدمه
۵۷	پیشینه
۶۰	هزینه‌های خصوصی دانشگاه
۶۵	منافع خصوصی دانشگاه
۷۱	خالص ارزش فعلی دانشگاه
۷۵	یک الگوی پنج‌مرحله‌ای از فرایند انتخاب دانشگاه
۹۳	تعمیم‌ها
۹۸	تمرکز سیاستی
۱۰۷	اظهارات پایانی
۱۰۹	واژه‌نامه

۱۱۱	منابع.....
۱۱۵	فصل چهارم - بازدهی خصوصی و اجتماعی آموزش عالی.....
۱۱۵	چکیده.....
۱۱۵	مقدمه.....
۱۱۹	پیشینه.....
۱۲۲	انجام مطالعات مربوط به بازدهی آموزش عالی.....
۱۲۴	مطالعات در سطح کل در زمینه بازدهی دانشگاه.....
۱۲۵	بازدهی خصوصی فارغ التحصیل شدن از دانشگاه.....
۱۳۰	بازدهی اجتماعی فارغ التحصیل شدن از دانشگاه.....
۱۳۳	بازدهی کسب مدرک کاردانی.....
۱۴۵	مقایسه معیارهای بازدهی دانشگاه.....
۱۴۷	مسائل روش شناسانه در مطالعات در سطح کل.....
۱۵۲	یافته‌هایی از مطالعات در سطح کل.....
۱۵۲	بازدهی مدرک کارشناسی.....
۱۵۴	بازدهی مدرک کاردانی.....
۱۵۴	بازدهی مدرک تحصیلات تکمیلی.....
۱۵۴	تخمین‌هایی جدید از بازدهی دانشگاه.....
۱۵۸	مطالعات در سطح فرد در زمینه بازدهی دانشگاه.....
۱۶۳	تعمیم‌ها.....
۱۶۶	تمرکز سیاستی.....
۱۶۹	وام‌های دانشجویی و قرض گرفتن.....
۱۷۴	اظهارات پایانی.....
۱۷۵	واژه‌نامه.....
۱۷۷	منابع.....
۱۸۳	فصل پنجم - تقاضا و عرضه در آموزش عالی.....
۱۸۳	چکیده.....
۱۸۳	مقدمه.....
۱۸۵	پیشینه.....

فهرست □ خ

۱۹۰	تقاضا برای آموزش عالی
۱۹۹	تقاضای بازار برای آموزش پسامتوسطه
۲۰۱	تغییرات مقدار تقاضا
۲۰۲	تغییرات تقاضا
۲۰۶	عرضه آموزش پسامتوسطه
۲۰۹	تغییرات مقدار عرضه
۲۱۱	تغییرات عرضه
۲۱۱	تعادل در بازار پسامتوسطه
۲۱۳	تغییر در تعادل
۲۱۵	معیار کشش در بازار پسامتوسطه
۲۱۶	کشش قیمتی تقاضا
۲۱۹	کشش قیمتی عرضه
۲۲۱	کشش قیمتی متقاطع تقاضا
۲۲۲	کشش درآمدی تقاضا
۲۲۳	موضوعاتی در اندازه گیری کشش
۲۳۰	تعمیم‌ها
۲۳۰	معیارهای جایگزین برای تقاضا
۲۳۱	روش‌های شبه‌آزمایشی
۲۳۳	تمرکز سیاستی
۲۳۳	کمک ایالتی براساس شایستگی
۲۳۵	رشد بخش آموزش عالی انتفاعی
۲۳۷	اظهارات پایانی
۲۳۸	واژه‌نامه
۲۴۰	منابع
۲۴۳	فصل ششم - نقش دولت در آموزش عالی
۲۴۳	چکیده
۲۴۳	مقدمه
۲۴۶	پیشینه
۲۴۹	کالاهای عمومی و آثار خارجی در آموزش

۲۵۲ آثار خارجی مثبت و آموزش عالی
۲۵۲ مازاد مصرف کننده و تولیدکننده
۲۵۴ آثار خارجی مثبت
۲۵۵ دخالت دولت و آثار خارجی
۲۵۸ تحلیل هزینه و منفعت نهایی دخالت دولت
۲۶۲ یارانه یکسان
۲۶۵ یارانه غیریکسان
۲۷۱ تعمیم‌ها
۲۷۳ تمرکز سیاستی
۲۷۴ شهریه زیاد / کمک زیاد در مقابل شهریه کم / کمک کم
۲۷۶ مشارکت در هزینه آموزش عالی
۲۷۸ اظهارات پایانی
۲۷۹ واژه‌نامه
۲۸۰ منابع
۲۸۳ فصل هفتم - درآمدها و مخارج آموزش عالی
۲۸۳ چکیده
۲۸۳ مقدمه
۲۸۵ پیشینه
۲۸۷ تحلیل اقتصادی درآمدها
۳۰۸ تحلیل اقتصاد مخارج
۳۲۴ تعمیم‌ها
۳۳۱ اظهارات پایانی
۳۳۳ واژه‌نامه
۳۳۴ منابع
۳۴۱ فصل هشتم - رقابت و تولید در آموزش عالی
۳۴۱ چکیده
۳۴۱ مقدمه
۳۴۴ پیشینه

۳۴۶	اهداف و مقاصد مؤسسات پسامتوسطه
۳۵۵	بازارهای آموزش پسامتوسطه
۳۵۷	ساختارهای بازار
۳۶۱	رقابت در بازارهای پسامتوسطه
۳۶۱	اندازه‌گیری رقابت بازاری
۳۶۴	رقابت قیمتی
۳۷۱	رقابت غیرقیمتی
۳۷۲	توابع تولید پسامتوسطه
۳۷۶	توابع تولید ریاضیاتی
۳۷۸	تعمیم‌ها
۳۸۴	تمرکز سیاستی
۳۹۳	اظهارات پایانی
۳۹۵	واژه‌نامه
۳۹۶	منابع
۴۰۱	فصل نهم - اقتصاد نیروی کار و آموزش عالی
۴۰۱	چکیده
۴۰۱	مقدمه
۴۰۴	پیشینه
۴۰۵	بازار کار استادان
۴۰۶	تقاضا برای نیروی کار هیأت‌علمی
۴۰۸	عرضه نیروی کار هیأت‌علمی
۴۱۳	دستمزد و اشتغال تعادلی هیأت‌علمی
۴۱۴	تغییرات سطح حقوق و اشتغال هیأت‌علمی
۴۱۶	انتقال تقاضا برای هیأت‌علمی
۴۱۹	انتقال عرضه هیأت‌علمی
۴۲۱	تحولات تاریخی در بازارهای نیروی کار استادان
۴۲۱	جابه‌جایی تقاضا برای نیروی کار هیأت‌علمی
۴۲۶	جابه‌جایی عرضه نیروی کار هیأت‌علمی
۴۲۷	تغییرات حقوق و اشتغال

۴۳۰	تفاوت‌های بازار کار استادان برحسب رشتهٔ تحصیلی
۴۳۱	درآمد اعضای هیأت‌علمی
۴۳۳	سرمایهٔ انسانی و هیأت‌علمی
۴۳۷	عوامل تعیین‌کنندهٔ درآمد هیأت‌علمی
۴۳۹	تفاوت‌های غیر از سرمایهٔ انسانی در درآمد اعضای هیأت‌علمی
۴۴۳	تعمیم‌ها
۴۴۷	تمرکز سیاستی
۴۵۰	اظهارات پایانی
۴۵۲	واژه‌نامه
۴۵۳	منابع
۴۵۹	فصل دهم - پژوهش‌های جاری و در حال ظهور در اقتصاد آموزش عالی
۴۵۹	چکیده
۴۶۱	پژوهش در زمینهٔ سرمایه‌گذاری در سرمایهٔ انسانی و انتخاب دانشگاه
۴۶۴	پژوهش در زمینهٔ نرخ بازدهی آموزش عالی
۴۶۷	پژوهش در زمینهٔ عرضه و تقاضای آموزش عالی
۴۶۹	پژوهش در زمینهٔ آثار خارجی مثبت و دخالت دولت
۴۷۲	پژوهش در زمینهٔ درآمدها و مخارج آموزش عالی
۴۷۵	پژوهش در زمینهٔ رقابت و تولید در آموزش عالی
۴۷۷	پژوهش در زمینهٔ مسائل نیروی کار هیأت‌علمی
۴۷۹	آخرین اظهارات پایانی
۴۸۳	منابع
۴۸۷	نمایهٔ موضوعی
۴۹۳	نمایهٔ نام‌ها

فهرست جداول

- جدول ۳-۱ نمایش فرضی هزینه‌های خصوصی دانشگاه ۶۴
- جدول ۳-۲ نمایش فرضی هزینه حضور در دانشگاه ۶۵
- جدول ۳-۳ نمایش فرضی منافع خصوصی فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه ۶۸
- جدول ۳-۴ نمایش فرضی منافع خصوصی حضور در دانشگاه ۷۱
- جدول ۳-۵ نمایش فرضی آمادگی برای دانشگاه [مرحله یک] ۸۲
- جدول ۳-۶ نمایش فرضی تشکیل مجموعه انتخاب اولیه یک مرد دانشجوی [مرحله دو] ۸۵
- جدول ۳-۷ نمایش فرضی تصمیمات یک دانشجوی برای ارائه درخواست [مرحله سه] ۹۰
- جدول ۳-۸ نمایش فرضی فرایند انتخاب دانشگاه برای یک دانشجوی [مراحل چهار و پنج] ۹۲
- جدول ۴-۱ میانه درآمد کل در ایالات متحده در سال ۲۰۱۳ براساس سطح تحصیلات برای افراد ۲۵ تا ۶۴ ساله ۱۱۷
- جدول ۴-۲ نمایش فرضی بازدهی خصوصی یک مدرک کارشناسی در مقابل مدرک دبیرستان ۱۲۸
- جدول ۴-۳ نمایش فرضی بازدهی اجتماعی مدرک کارشناسی در مقابل مدرک دبیرستان ۱۳۲
- جدول ۴-۴ نمایش فرضی بازدهی خصوصی و اجتماعی مدرک کاردانی در مقابل دبیرستان ۱۳۵
- جدول ۴-۵ نمایش فرضی بازدهی خصوصی و اجتماعی مدرک کارشناسی ارشد در مقابل دیپلم ۱۳۸
- جدول ۴-۶ نمایش فرضی بازدهی خصوصی و اجتماعی مدرک دکتری در مقابل دیپلم ۱۳۹
- جدول ۴-۷ خلاصه نمایش بازدهی خصوصی و اجتماعی کسب یک مدرک - کاردانی تا دکتری ۱۴۱
- جدول ۴-۸ منتخبی از تخمین‌های نرخ بازدهی داخلی خصوصی و اجتماعی مدرک کارشناسی در خارج از ایالات متحد ۱۵۳
- جدول ۴-۹ پارامترها در محاسبه بازدهی تعقیب یک مدرک کارشناسی، ۲۰۱۱ ۱۵۶
- جدول ۴-۱۰ تخمین‌های به‌روزشده بازدهی مدرک کارشناسی در ایالات متحده، ۲۰۱۱ ۱۵۷
- جدول ۴-۱۱ تخمین‌های به‌روزشده بازدهی پیگیری یک مدرک کاردانی در مؤسسات دولتی ایالات متحده، ۲۰۱۱ ۱۶۹
- جدول ۴-۱۲ مقدار سالانه قرض گرفته‌شده توسط دانشجویان پایین‌تر از تحصیلات تکمیلی و والدینشان در ۲۰۱۱-۲۰۱۲ از هر منبع ۱۷۲
- جدول ۴-۱۳ میزان تجمعی قرض گرفته شده توسط دریافت‌کنندگان مدرک پایین‌تر از تحصیلات تکمیلی و والدین آن‌ها از هر منبع در سال ۲۰۱۱-۲۰۱۲ ۱۷۳
- جدول ۵-۱ ثبت‌نام پساتوسطه در ایالات متحده، ۱۸۷۰-۲۰۱۰ ۱۸۷
- جدول ۵-۲ مثالی از تغییر تقاضا برای دانشگاه A ۲۰۵

جدول ۳-۵ نمونه‌ای از محاسبه کسش برای دانشگاه جورجیا، ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲.....	۲۲۶
جدول ۴-۵ تعداد ارائه‌دهندگان آموزش پسا متوسطه، ۱۹۷۶ تا ۲۰۱۲.....	۲۳۶
جدول ۱-۶ مثالی فرضی از هزینه‌ها و منافع نهایی خصوصی برای پنج دانشجو.....	۲۶۱
جدول ۲-۶ مثالی فرضی از هزینه‌ها و منافع نهایی اجتماعی برای پنج دانشجو.....	۲۶۲
جدول ۳-۶ مثالی فرضی از اثر یارانه یکسان بر هزینه‌ها و منافع نهایی خصوصی برای پنج دانشجو.....	۲۶۴
جدول ۴-۶ مثالی فرضی از اثر یارانه غیریکسان بر هزینه‌ها و منافع نهایی برای پنج دانشجو.....	۲۶۶
جدول ۵-۶ مثالی فرضی از اثر یارانه غیریکسان بر هزینه‌ها و منافع نهایی برای پنج دانشجو.....	۲۶۹
جدول ۶-۶ مثالی فرضی از اثر اعانه‌های هدفمند بر هزینه‌ها و منافع نهایی برای پنج دانشجو.....	۲۷۰
جدول ۷-۶ مقایسه هزینه‌ها و منافع مثال‌های فرضی.....	۲۷۱
جدول ۱-۷ مثالی از درآمد کل و کسش قیمتی تقاضا.....	۲۹۴
جدول ۲-۷ درآمد مؤسسات دولتی براساس منابع، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۲۹۹
جدول ۳-۷ درآمد براساس منبع برای مؤسسات خصوصی غیرانتفاعی، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۰۰
جدول ۴-۷ میانگین درآمد به ازای دانشجو براساس منبع و نوع مؤسسه، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۰۱
جدول ۵-۷ روند میانگین درآمد مؤسسات خصوصی به ازای دانشجو براساس منبع، ۲۰۰۰-۲۰۱۰.....	۳۰۸
جدول ۶-۷ درآمد و هزینه متوسط به ازای دانشجو برای مؤسسات غیرانتفاعی در سال تحصیلی ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۱۲
جدول ۷-۷ هزینه کل و متوسط در مؤسسات دولتی دوساله براساس طبقه، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۱۵
جدول ۸-۷ هزینه کل و متوسط در مؤسسات دولتی چهارساله براساس طبقه، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۱۶
جدول ۹-۷ هزینه کل و متوسط در مؤسسات خصوصی چهارساله براساس طبقه، ۲۰۱۰-۲۰۱۱.....	۳۱۶
جدول ۱-۸ ویژگیهای بازارهای ایالات متحده برای خدمات آموزشی براساس سطح مدرک تحصیلی ۳۵۶.....	۳۵۸
جدول ۲-۸ ویژگیهای ساختارهای بازار.....	۳۵۸
جدول ۳-۸ نسبت تمرکز برای صنایع منتخب، ۲۰۰۷.....	۳۶۲
جدول ۴-۸ نسبت تمرکز برای مؤسسات غیرانتفاعی چهارساله، ۲۰۱۲-۲۰۱۳.....	۳۶۳
جدول ۵-۸ تغییرات نسبت تمرکز و شاخص هرفیندال در آموزش عالی، ۱۹۹۰-۲۰۱۲.....	۳۶۴
جدول ۶-۸ شهریه و کارمزدهای الزامی برای دانشجویان مقیم و غیرمقیم در مؤسسات دولتی بیگ‌تین، سال تحصیلی ۲۰۱۴-۲۰۱۵.....	۳۶۷
جدول ۷-۸ مثال فرضی از الگوی بودجه‌بندی هم‌تا برای مؤسسات دولتی.....	۳۸۸
جدول ۸-۸ مثال فرضی از الگوی بودجه‌بندی عملکرد.....	۳۹۲

فهرست جداول □ ش

- جدول ۹-۱ روندهای تولد، فارغ‌التحصیلان دبیرستان، ثبت‌نام در دانشگاه و مدارک اعطاشده، سالهای
منتخب ۱۹۴۹-۱۹۵۰ تا ۲۰۰۹-۲۰۱۰..... ۴۲۴
- جدول ۹-۲ تعداد مدارک ارائه‌شده براساس سطح تحصیلات در ایالات متحده، سال‌های منتخب..... ۴۲۶
- جدول ۹-۳ تغییرات تعداد مدارک دکتری اعطاشده برحسب رشته بین ۱۹۷۰ و ۲۰۱۰، سال‌های
منتخب..... ۴۲۹
- جدول ۹-۴ متوسط حقوق اعضای هیأت‌علمی برحسب نوع مؤسسه، ۲۰۱۳-۲۰۱۴..... ۴۳۱
- جدول ۹-۵ متوسط حقوق اعضای هیأت‌علمی برحسب جنسیت، ۲۰۱۳-۲۰۱۴..... ۴۴۰

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱ سازماندهی فصول اصلی کتاب..... ۴
- شکل ۲-۱ نمایش نموداری مسئله بهینه‌یابی برای یک فرد تصمیم‌گیر..... ۲۴
- شکل ۲-۲ نمایش نموداری β_1 و β_2 ، با ثبات سایر شرایط..... ۳۱
- شکل ۲-۳ بهینه‌یابی سرمایه‌گذاری دانشجویی در آموزش عالی..... ۳۶
- شکل ۲-۴ منافع و هزینه‌های نهایی پذیرش در یک مؤسسه..... ۴۱
- شکل ۲-۵ آثار پرداخت اعانه به دانشجویان بر هزینه‌ها و منافع نهایی در آموزش عالی..... ۴۲
- شکل ۲-۶ تعادل در یک بازار پسامتوسطه..... ۴۵
- شکل ۲-۷ تأثیر کاهش عرضه بر تعادل در یک بازار پسامتوسطه..... ۴۷
- شکل ۳-۱ ترسیم هزینه‌ها و منافع خصوصی یک فرد با مدرک کارشناسی..... ۷۳
- شکل ۳-۲ ترسیم هزینه‌ها و منافع خصوصی یک فرد با مدرک کارشناسی ارشد..... ۷۴
- شکل ۳-۳ ترسیم مراحل انتخاب دانشگاه برای یک دانشجو..... ۷۷
- شکل ۳-۴ ترسیم فرایند ترک تحصیل یا انتقال..... ۹۴
- شکل ۳-۵ اثر اعانه دولت مرکزی بر تصمیمات دانشجویانی که می‌خواهند به دانشگاه بروند..... ۱۰۲
- شکل ۴-۱ تغییرات میانه درآمد تعدیل شده با تورم براساس سطح آموزش، ۱۹۹۱-۲۰۱۱..... ۱۲۱
- شکل ۴-۲ نمایش فرضی منافع و هزینه‌های خصوصی دوران زندگی براساس سطح مدرک تحصیلی..... ۱۴۲
- شکل ۵-۱ تعداد تولدها در ایالات متحده، ۱۹۶۰ تا ۲۰۱۲..... ۱۸۸
- شکل ۵-۲ تعداد فارغ‌التحصیلان دبیرستان در ایالات متحده، سالهای منتخب ۱۹۳۰ تا ۲۰۱۰..... ۱۸۸
- شکل ۵-۳ درصد فارغ‌التحصیلان دبیرستان ثبت‌نام شده در دانشگاه، ۱۹۶۰-۲۰۱۱..... ۱۸۹
- شکل ۵-۴ تعداد مؤسسات پسامتوسطه در ایالات متحده، ۱۹۷۵ تا ۲۰۱۲..... ۱۹۰
- شکل ۵-۵ قید بودجه دانشجویی..... ۱۹۲
- شکل ۵-۶ منحنی‌های بی‌تفاوتی دانشجویی برای آموزش عالی..... ۱۹۲
- شکل ۵-۷ بهینه‌یابی آموزش عالی توسط دانشجو..... ۱۹۴
- شکل ۵-۸ آثار افزایش قیمت بر بهینه‌یابی دانشجویی در رابطه با آموزش عالی..... ۱۹۶
- شکل ۵-۹ تقاضای دانشجویی برای آموزش عالی..... ۱۹۷
- شکل ۵-۱۰ تقاضای قابل مشاهده یک دانشجو برای یک مؤسسه معین..... ۱۹۹
- شکل ۵-۱۱ تقاضای قابل مشاهده بازار برای یک مؤسسه..... ۲۰۱
- شکل ۵-۱۲ تغییر در مقدار تقاضای آموزش پسامتوسطه..... ۱۹۹
- شکل ۵-۱۳ اثر افزایش تقاضای بازار بر مقدار..... ۲۰۳

- شکل ۱۴-۵ منحنی‌های عرضه کوتاه‌مدت برای مؤسسات با پذیرش آزاد و با پذیرش گزینشی ۲۰۷
- شکل ۱۵-۵ تغییر مقدار عرضه آموزش پسامتوسطه ۲۱۰
- شکل ۱۶-۵ کاهش عرضه آموزش پسامتوسطه ۲۱۰
- شکل ۱۷-۵ تعادل در یک بازار آموزش پسامتوسطه ۲۱۲
- شکل ۱۸-۵ اثر افزایش تقاضا بر تعادل در یک بازار پسامتوسطه ۲۱۳
- شکل ۱۹-۵ اثر افزایش عرضه بر تعادل در یک بازار پسامتوسطه ۲۱۵
- شکل ۲۰-۵ کشش قیمتی منحنی‌های تقاضای بازار ۲۱۹
- شکل ۲۱-۵ کشش قیمتی منحنی‌های عرضه بازار ۲۲۰
- شکل ۲۲-۵ اثر اعانه ایالتی در مقیاس وسیع بر کل بازار آموزش پسامتوسطه ۲۳۴
- شکل ۱-۶ مازاد مصرف‌کننده و تولیدکننده در بازار آموزش عالی ۲۵۳
- شکل ۲-۶ تقاضای خصوصی و اجتماعی در بازار آموزش عالی ۲۵۵
- شکل ۳-۶ مداخله دولت از سمت تقاضا در بازار آموزش عالی ۲۵۷
- شکل ۴-۶ مداخله دولت از سمت عرضه در بازار آموزش عالی ۲۵۸
- شکل ۵-۶ هزینه و منفعت نهایی خصوصی و اجتماعی آموزش عالی ۲۶۰
- شکل ۶-۶ اثر یارانه یکسان دولت بر هزینه و منفعت نهایی ۲۶۳
- شکل ۷-۶ آثار یارانه غیریکسان بر هزینه‌های نهایی خصوصی ناشی از آموزش عالی ۲۶۶
- شکل ۸-۶ آثار یارانه سرپوش‌گذارنده بر هزینه نهایی خصوصی آموزش عالی ۲۶۸
- شکل ۱-۷ درآمد کل و تقاضا ۲۸۷
- شکل ۲-۷ درآمد متوسط به ازای دانشجوی براساس نوع مؤسسه، ۲۰۱۰-۲۰۱۱ ۲۹۰
- شکل ۳-۷ درآمد متوسط به ازای دانشجوی براساس نوع مؤسسه خصوصی چهارساله، ۲۹۱
- ۲۰۱۱-۲۰۱۰
- شکل ۴-۷ درآمد متوسط به ازای هر دانشجوی براساس نوع مؤسسه، ۲۹۲
- ۲۰۰۵-۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰-۲۰۱۱
- شکل ۵-۷ نمایش منابع درآمدی مؤسسات پسامتوسطه ۲۹۶
- شکل ۶-۷ نمایش هزینه متوسط و نهایی آموزش عالی ۳۱۸
- شکل ۷-۷ نمایش منحنی هزینه کل درجه سوم آموزش عالی ۳۱۹
- شکل ۱-۸ محصول حداکثرکننده سود در یک بنگاه ۳۳۸
- شکل ۲-۸ الگوی رفتار جست‌وجوی اعتبار در مؤسسات آموزش عالی منتخب ۳۵۱
- شکل ۳-۸ استفاده از یارانه برای کاستن از قیمت ۳۵۳

فهرست اشکال □ ظ

- شکل ۴-۸ استفاده از یارانه برای افزایش کیفیت ۳۵۴
- شکل ۵-۸ قیمت‌گذاری متمایز برای دانشجویان مقیم و غیرمقیم ۳۶۸
- شکل ۶-۸ مازاد مصرف‌کننده ۳۷۰
- شکل ۷-۸ ترسیم تابع تولید در آموزش پسامتوسطه ۳۷۲
- شکل ۱-۹ منحنی تقاضای بازار برای هیأت‌علمی ۴۰۷
- شکل ۲-۹ منحنی عرضه بازار برای هیأت‌علمی ۴۰۸
- شکل ۳-۹ تصمیم عرضه کار یک عضو هیأت‌علمی ۴۰۹
- شکل ۴-۹ دستمزد ذخیره برای یک عضو هیأت‌علمی ۴۱۲
- شکل ۵-۹ حقوق و اشتغال تعادلی در بازار کار استادان دانشگاه ۴۱۳
- شکل ۶-۹ آثار انتقال تقاضا برای هیأت‌علمی بر تعادل ۴۱۵
- شکل ۷-۹ آثار انتقال عرضه هیأت‌علمی بر تعادل ۴۱۶
- شکل ۸-۹ نمایش فرضی الگوی تار عنکبوتی فریمن در بازار نیروی کار استادان دانشگاه ۴۲۳
- شکل ۹-۹ روند اشتغال هیأت‌علمی، سال‌های منتخب ۴۲۸
- شکل ۱۰-۹ نمودار رابطه میان سرمایه انسانی، بهره‌وری و درآمد اعضای هیأت‌علمی ۴۳۵
- شکل ۱۱-۹ نمایش نموداری فرضیه چرخه زندگی ۴۳۶

درباره نویسندگان

رابرت توتکوشیان^۱ استاد مؤسسه آموزش عالی^۲ در دانشگاه جورجیا^۳ است. او مدرک دکتری تخصصی خود در اقتصاد را از دانشگاه ایندیانا^۴ اخذ کرد که در آنجا به تخصص در اقتصادسنجی و مالیه دست یافت. او تا پیش از انتصابش به عنوان هیأت علمی در جورجیا، به عنوان یک عضو پژوهشی در دانشگاه مینه‌سوتا^۵، یک مدیر اجرایی تحلیل سیاستی برای نظام دانشگاهی نیوهمپشایر^۶ و عضو هیأت علمی در برنامه راهبری آموزشی در دانشگاه ایندیانا کار می‌کرد. او علاوه بر منصب هیأت علمی، به عنوان سردبیر مجله پژوهش در آموزش عالی^۷ فعالیت می‌کند و به عنوان سردبیر «رهنمودهای نوین در پژوهش نهادی» و دستیار سردبیر بخش اقتصاد و مالیه آموزش عالی: دستنامه نظریه و پژوهش^۸ خدمت کرده است. او بیش از پنجاه مطالعه را در مجلات علمی منتشر کرده است و کتاب‌هایی با موضوعات گوناگون در زمینه آموزش عالی شامل حقوق و دستمزد اعضای هیأت علمی^۹، هزینه‌های آموزش عالی، تقاضای دانشجو برای آموزش عالی، شاخص‌های عملکرد، بودجه‌بندی نامتمرکز، بهره‌وری مؤسسات و تأمین مالی دولتی برای آموزش عالی را گردآوری کرده است.

مایکل پالسن^{۱۰} استاد برنامه آموزش عالی و امور دانشجویی^{۱۱} در دانشگاه آیوا^{۱۲} است. او مدرک دکتری تخصصی در آموزش عالی و اقتصاد از دانشگاه آیوا و مدرک کارشناسی ارشد در اقتصاد از دانشگاه ویسکانسین^{۱۳} (میلواکی^{۱۴}) دارد، جایی که تخصصش در اقتصاد نیروی کار، اقتصاد بخش عمومی و اقتصاد آموزش را دریافت کرد. او تا پیش از انتصابش به عنوان عضو هیأت علمی در دانشگاه آیوا، استاد آموزش عالی در دانشگاه ایلینویز^{۱۵}، آلاباما^{۱۶} و نیو آرلئان^۱؛ و استاد اقتصاد در دانشگاه سنت

-
1. Robert Toutkoushian
 2. Institute of Higher Education
 3. University of Georgia
 4. Indiana University
 5. University of Minnesota
 6. University System of New Hampshire
 7. Research in Higher Education
 8. Higher Education: Handbook of Theory and Research
 9. faculty compensation
 10. Michael Paulsen
 11. Higher Education and Student Affairs
 12. Iowa
 13. Wisconsin
 14. Milwaukee
 15. Illinois
 16. Alabama

آمبروس^۲ بود. او علاوه بر عضویت هیأت‌علمی، به‌عنوان تدوینگر مجموعه کتاب‌های تخصصی آموزش عالی: دستنامه نظریه و پژوهش و مشاور پژوهش در آموزش عالی و گزارش‌های آموزش عالی^۳ ASHE فعالیت می‌کند. او بیش از ۶۰ اثر منتشرشده -کتاب، مقاله، فصل‌های کتاب- دارد از جمله کتابش با عنوان *مالیه آموزش عالی*. آثار منتشرشده او در اقتصاد آموزش عالی متمرکز بر انتخاب دانشگاه، تورم شهریه، آثار قیمت‌ها/یارانه‌ها بر پشتکار دانشجو، هزینه‌های آموزش عالی، رشد بهره‌وری نیروی کار، تقاضا برای آموزش عالی و تأثیر شرایط مالی بر تغییر برنامه تحصیلی بوده است.

1. New Orleans
2. St. Ambrose
3. ASHE Higher Education Reports

سخن مترجم

سیر تطور مباحث و مسائل آموزش به‌ویژه از جنبه اقتصادی که زمینه‌ای پر از مناقشه است، از آن رشته تحصیلی مستقلی ساخته است که سال‌به‌سال بر دامنه آن افزوده می‌شود. تحلیل مسائل آموزش از بعد اقتصادی و تحلیل جنبه‌های اقتصادی آموزش آنقدر گسترده است که سرواژه «اقتصاد آموزش» به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی مستقل به متون اقتصادی وارد شد. فرارگرفتن دو واژه «اقتصاد» و «آموزش» در کنار هم اصطلاح اندیشمندان‌ای را ساخته است که حاصل مطالعه و پژوهش روی آن و انتشار تعداد زیادی کتاب و مقاله در این زمینه در هر سال است. جذابیت این موضوع در این است که آموزش فرایندی است که دانش‌پژوهان در سطوح مختلف - از مدرسه تا دانشگاه - را دربرمی‌گیرد و درعین حال خود به یک رشته تحصیلی در آموزش عالی تبدیل شده است.

اما این روند گسترش اقتصاد آموزش با رشد تقاضا برای ورود به دانشگاه نیز همراه شد. از این‌رو، انبساط بازار آموزش عالی و پررنگ‌تر شدن مسائل مترتب بر آن - اعم از میزان پذیرش دانشجو، نحوه انتخاب دانشگاه توسط دانشجویان، تأمین منابع مالی و هزینه‌های دانشگاه‌ها، دخالت دولت در آموزش عالی و غیره - اقتضا کرد که حوزه مطالعه در این عرصه یک گام فراتر رود و بر یک جنبه خاص متمرکز شود. این‌گونه بود که سرواژه جدیدی به نام «اقتصاد آموزش عالی» در متون علمی ظاهر شد.

کتاب پیش رو یکی از این منابع علمی است که موضوعات مختلفی را در اقتصاد آموزش عالی پوشش می‌دهد. این کتاب از چند ویژگی برجسته برخوردار است:

- نویسندگان آن از برجسته‌ترین و پرکارترین پژوهشگران در این عرصه‌اند. بی‌تردید اولین و مهم‌ترین عامل اعتبار یک اثر علمی، وجهه پدیدآورندگان آن است و این ویژگی مهم در کتاب حاضر محقق شده است؛

- این کتاب از جدیدترین آثار منتشرشده در اقتصاد آموزش عالی است؛ بنابراین، به‌روزترین مباحث و آمارها را دربرمی‌گیرد که می‌تواند نظر خواننده را جلب کند و درکی بهتر و مفیدتر از اوضاع نوین آموزش عالی را برای او مهیا سازد؛

- کتاب به‌گونه‌ای نوشته شده که حتی کسانی که رشته تحصیلی‌شان علم اقتصاد نیست - از جمله دانشجویان علوم تربیتی - نیز می‌توانند از آن استفاده کنند و درواقع مخاطبان کتاب می‌توانند از رشته‌های گوناگونی باشند؛

• از دیگر ویژگی‌های این کتاب این است که خصوصیات یک منبع درسی را دارد و می‌توان از آن به‌عنوان یک مرجع مناسب برای تدریس در رشته آموزش عالی، به‌ویژه درس «اقتصاد آموزش عالی»، بهره جست.

با این وصف، ویژگی‌های چشم‌نواز این کتاب و ضرورت دردسترس‌بودن یک منبع فارسی معتبر در اقتصاد آموزش عالی، مرا مجاب کرد که به ترجمه آن همت گمارم و حدود یک سال از عمرم را صرف این کار کنم. این تلاش نیز جزئی از سلسله کارهای ترجمه‌ای است که از چند سال قبل شروع کردم تا دشواری استفاده از کتب زبان اصلی یا بی‌ربغبتی دانشجویان به آن‌ها، مطالعاتشان را محدود نکند. در این راه، خود را به رعایت امانت متعهد ساختم و سعی کرده‌ام مطالب را به شیواترین بیان ارائه کنم. البته در مواردی، درمورد برخی مطالب در قالب پانوشت توضیحاتی را اضافه کرده‌ام که در انتهای مطلب با علامت (م) مشخص شده‌اند. ممکن است نقص‌هایی در این کار وجود داشته باشد که از خواننده محترم تقاضامندم این موارد یا هر پرسش دیگر درمورد محتوای کتاب را از طریق رایانامه vmehrbani@ut.ac.ir به اینجانب انتقال دهد. امیدوارم این اثر برای جامعه دانشگاهی و دانشجویان علاقه‌مند به این حوزه مطالعاتی مفید واقع شود. خدا را شاکرم که مجال انجام این کار علمی را عطایم فرمود تا شاید مقبول افتد و از اجر اخروی آن بهره‌مند شوم.

وحید مهربانی

دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی

زمستان ۱۳۹۸